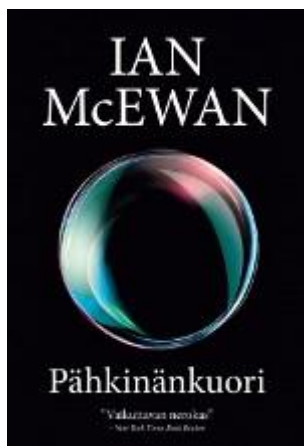

Ian McEwan: Pähkinäkuori

Mustanpuhuva ironinen satu RIITTA VAISMAA (10.4.2017)

Teatterimuseon esittelyn mukaan Shakespearen *Hamlet*-näytelmä on niin yleisinhimillinen, moniulotteinen ja tulkintoille avoin teksti, että jokainen aikakausi voi tehdä siitä oman tulkintansa. Eri aikoina siitä löydetään eri motiiveilla ja eri tavoin toimivia sankareita ja konnia. Ian McEwanin romaani *Pähkinäkuori* on tulkinta, jollaista tuskin on aiemmin nähty tai luettu. Velkansa Shakespearelle kirjailija tunnustaa heti romaanin motossa.

Samainen lähde kertoo, että kautta aikojen on ollut ristiriitaa siitä, pitääkö Hamletin näyttelijän olla nuori vai vanha. Toisaalta ollaan oltu sitä mieltä, että hänen pitää olla vanha pystyäkseen ilmentämään kaikkia niitä puolia, joita Hamletista löytyy, mutta toisaalta Hamlet-tulkintoihin on kaivattu nuoren ihmisen olemuksen päättäväisyyttä, rohkeutta ja voimaa. McEwan panee paremmaksi. Hänen Hamlet-hahmonsa tarkkailee maailmaa äitinsä kohdusta. Vasta aivan loppusivuilla kertoja rikkoo pähkinäkuorensa. Aivan tietoisesti ja aktiivisesti rikkoo: sikiö haluaa pois jo ahtaaksi käyneestä kohdusta, mutta se haluaa myös vaikuttaa romaanin loppuratkaisuun ja raapii liian pitkiksi käyneillä mutta turhan pehmeillä kynsillään rikki ympäröivät kalvot ja saa kohdunsa auki.

Tapahtumapaikka ei ole Tanska vaan nykypäivän Lontoo kuten on tapana McEwanin teoksissa. Eikä sikiökään ei ole Tanskan prinssi. Äiti Trudy on kyllästynyt runoilijamieheensä Johniin ja ajanut tämän pois Johnin omistamasta talosta saadakseen itselleen ja ajatuksilleen tilaa. Tosiasiassa Trudyn hyvin aktiivisena vuodekumppanina on jo Johnin veli Claude. Sikiö on lopen kyllästynyt ja kaikin puolin harmistunut setänsä jatkuvasta tunkeutumisesta sentin päähän sikiön ahtaasta asumuksesta. Onneksi sedän kiihko kestää aina vain hetken.

Talo on rähjäinen, ja Trudy ja Claude ovat päästäneet sen siivottomaan kuntoon. Talo on kuitenkin arvokas. Pariskunta tarvitsee rahaa, koska Clauden kiinteistöbisnekset eivät ole menestyneet. Trudy taas ei ole koskaan tehnyt työtä. Niinpä he alkavat miettiä, miten pääsisivät Johnista eroon. Suunnitelma saa lisää pontta, kun John tulee vieraisille nuoren Eloiden kanssa ja ilmoittaa muuttavansa omaan taloonsa. Trudy tuntee outoa mustasukkaisuutta, johon lopulta ei tainnut olla edes syytä. Sen sijaan nuorella naisella on roolinsa loppuratkaisun kehittämisessä.

Trudy ja Claude tekevät omasta mielestään täydellisen suunnitelman Johnin myrkyttämiseksi. Myrky ei ole tikarissa eikä maljassa vaan smoothiessa, joka on lähibaarin mukana

kuljetettavassa kertakäyttöpakkauksessa. Ei paljon puutu, etteikö John jätä juomaansa juomatta. Lopulta tämä kuitenkin ottaa pakkasnestettä sisältävän smoothien mukaansa.

Päähenkilö ja kertoja, sikiö, seuraa kaikkea, ja kaikki tapahtumat McEwan kirjoittaa ihailtavan taitavasti sikiön näkökulmasta. Sikiö itsekin ihmettelee, miten hän voi tietää paljon asioita, vaikka ei ole vielä syntynytäkään. Mistä hän on oppinut kaikki käsitteet ja mm. värit? Poikasikiö on elämänsä alun kuunnellut isänsä runoja ja mietteitä runousopista, sittemmin mitä kiinnostavimmin nykyaikaa peilaavia asioita, kun äiti on pitkinä unettomina öinä ja muinakin joutilaina aikoina kuunnellut monenlaisia bodcasteja.

Alkuun Trudy jaksaa ajatella lastaan ja juo vain kaksi lasillista viiniä. Kun elämänhallinta on lähteä käsistä, äiti ja lapsi elävät pääosin ginillä ja suolapähkinöillä. Sikiötä harmittaa, kun asioita pääsee ohi sillä välin, kun niin hän kuin äitikin nukkuvat pois humalaansa. Päänsärkykin tulee tutuksi jo kohdussa.

McEwan kuljettaa ovelasti tarinaa kuin ontuvaa dekkaria; amatöörihän kauheaa murhahanketta toteuttavat ja sikiö siitä kertoo. John saadaan hengiltä, mutta kaikki ei suju aivan suunnitelmien mukaan. Isän, Johnin, haamukin humalaisille näyttäytyy, sekin sikiön näkökulmasta. Tämä harmittelee, ettei voi oikeasti koskaan tavata isäänsä. Claudea hän ei järin arvosta, ja melko yksinkertaiseksi tomppeliksi McEwan tämän kuvaakin. Kummatkin miehet ovat kuin irvikuvia kuninkaallisista, samoin Trudy.

Kun rinki alkaa kiristyä Trudyn ja Clauden ympärillä, Claude valmistautuu pakoonsa. Trudy kuitenkin alkaa viipyillä, ja lopulta sikiö päättää syntyä pari viikkoa etuajassa. Claude ei ehdi junaan vaan joutuu kättilöksi. Hän protestoi saamaansa tehtävää ja sanoo, ettei kyse ole edes hänen lapsestaan. Tähän Trudy kuittaa, etteivät lapset koskaan ole kättilöiden lapsia.

Kun lapsi lopulta makaa äitinsä sylissä, hän toteaa onnellisena, että äiti todellakin on niin kaunis kuin hän on kuullut puhuttavan. Äidillä ja varsinkin lapsella on melko selvä kuva, millainen lähitulevaisuus heitä odottaa. Pojalle riittää, että hän saa olla äitinsä kanssa ilman, että tämän rakastaja on häiritsemässä.

Ian McEwanista on moneksi. *Pähkinänkuori* on nykymenoa ironisoiva tummansävyinen ja silti hulvaton ja mielikuvituksellinen klassikon uustulkinta. Edellinen suomennos *Lapsen oikeus* (2015) oli vakava teos vaikeista päätöksistä ja ihmiskohtaloista.

Ian McEwan: *Pähkinänkuori* (*Nutshell*). Suom. Juhani Lindholm. Otava 2016. 200 s.

Riitta Vaismaa on kirjallisuuskriitikko